

3. Предпринимательское (хозяйственное) право : учебник. Т. 1 / отв. ред. О. М. Олейник. М. : Юристъ, 1999. 727 с.
4. Гражданское право Украины : учеб. для вузов системы МВД Украины : в 2 ч. // под ред. А. А. Пушкина, В. М. Самойленко ; Ун-т внутр. дел. Харьков : Основа, 1996. Ч. 1. 440 с.
5. Беляев К. П. Некоммерческие организации в системе юридических лиц // Цивилистические записки. М. ; Екатеринбург, 2004. Вып. 3. 462 с.
6. Гражданское право : учебник / под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. М. : Проспект, 1998. 784 с.
7. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права : монографія / Ін-т держави в права імені В. М. Корецького НАН України. Київ : Аста, 2004. 328 с.
8. Жигалкін І. П. Установи як юридичні особи : монографія. Харків : Право, 2010. 168 с.
9. Давидова Н. О. Установа як організаційно-правова форма вищого навчального закладу // Юридична наука і практика: виклики часу : матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. Т. II. Київ : Нац. авіа. ун-т, 2015. С. 134–137.
10. Hochschulrahmengesetz. Vom 26 // Bundesgesetzblatt I. I Januar 1976 S. 185. URL: https://www.hrk.de/fileadmin/redaktion/A4/Hochschulrahmengesetz__HRK_.pdf (дата обращения: 02.04.2018).
11. Певзнер М. Н., Ширин А. Г. Отечественные и зарубежные университеты: на пути к автономии. *Вестник Новгородского государственного университета*. 2012. № 70. С. 33–36.

Получено 07.04.2018

УДК 347.34

Ольга Миколаївна Гордевська,

аспірантка кафедри цивільного права № 1

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА СПІЛЬНОЇ ЧАСТКОВОЇ ВЛАСНОСТІ У РИМСЬКОМУ ПРАВІ

Належність однієї і тієї ж речі кільком особам називалося римськими юристами *communio* (спільність). У римському праві класичного періоду спільна часткова власність була єдиною формою спільної власності. Співвласникам належало право на спільне володіння і користування річчю. При спільному праві власності на неподільну річ (*communio pro indiviso*) кожна особа має право власності на всю річ. А так, як і інші особи мають таке ж рівне право власності, то різні права власності, які мають співвласники, як рівноправні особи, змагаються між собою як взаємно обмежені. У результаті цього виникає поділ права власності на ідеальні частки у співвідношенні до вартості об'єкту, що дає можливість виразити право єдиного, спільного власника в цілому за допомогою дробі відповідно до числа співвласників на окрему річ. Таку ідею власності багатьох осіб на одну річ в ідеальних частках – *pars pro indiviso* – висловив давньоримський класик Кв. Муцій Сцевола, який зазначав: «... не може бути власності або володіння двох осіб у повному обсязі: і ніхто не є власником частки речі, а має власність на частку всієї неподільної речі». Інакше кажучи, одне право власності на одну і ту саму річ може належати кільком особам у ідеальній частці речі, а не фізично поділений [1]. Ця ідея мала подальший розвиток.

Так, в основу організації права спільної власності, був покладений принцип відповідно до якого, володіння всією річчю розглядалося як володіння сукупністю всіх часток. Усі співвласники на одну й ту саму річ «*totius corporis pro indiviso pro parte dominium habet*» мають часткове право на річ в цілому, тобто кожному співвласникові належала частка права на річ, а не частка самої речі. Таке розуміння, а саме розуміння відношення права спільної власності як права частки на всю річ, призводило до того, що, коли право власності одного із співвласників відпадало з будь-яких підстав, то право інших співвласників розширювалося [2].

Римський юрист Цельс стверджував, що «не може існувати власності або володіння здійснюватися двома особами в повному обсязі». Ця позиція римського юриста відповідала уявленню про винятковість права власності та забезпечувала спільній частковій власності погане підґрунтя. Заборонити або виключити випадки утворення відносин спільної часткової власності було неможливо, тому що для певних відносин вона була необхідною. Але такі випадки зводилися до мінімуму [5, с. 31].

Були створені правила, які регулювали спільну часткову власність. Спільність власників часток виступала як одноосібний власник. Для здійснення правочинів по відношенню до спільної речі в цілому необхідна згода усіх співвласників, а для розпорядження своєю часткою достатньо волі одного співвласника. Кожен співвласник мав право незалежно від інших співвласників відчужувати свою частку: продавати, обмінювати, передавати у спадщину, подарувати та вчиняти інші дії, які дозволені законом. Такий порядок здійснення правомочностей прирівнював спільну власність до одноособової власності.

При користуванні річчю, співвласникам заборонялося змінювати реальне економічне призначення речі. У римському праві встановилось, що спільна власність – це не зовсім нормальні випадки (лат. *Communio est mater rixarum* – спільність власності породжує спори). З огляду на це, римські юристи визначали тільки дві правомочності спільних власників: право заперечення, яке надається кожному із них відносно розпорядження річчю іншими співвласниками; право кожного із співвласників вимагати поділу майна, що є у спільній частковій власності.

Поділ майна, що є у спільній частковій власності можливий був у добровільному та судовому порядку. Поділ за згодою сторін здійснювався шляхом уступки права (*in iure cessio*) на частку одному із співвласників, або ж за допомогою відчуження речі третім особам. Поділ спільної власності проводився шляхом пред'явлення до суду спеціального позову про поділ (*actio communi dividundo*). До позову приєднувалися позов щодо проведення межі – *finium regundorum* та позов щодо поділу спільної власності – *actio familiae herciscundae* [4, с. 107]. Судове рішення за позовом щодо поділу спільного майна слугувало способом установлення нових прав.

При поділі спільного майна суддя керувався власним розсудом, але оцінювати подільну річ повинен був за справедливою ціною – *iusto pretio aestimare*.

Індивідуалістичний підхід римських юристів до побудови відносин спільності співвласників та незначне розповсюдження випадків права спільної часткової власності заважав розвитку інституту права спільної часткової власності.

Список бібліографічних посилань

1. Борисова В. І. Спільна власність // Основи римського приватного права : підручник. Харків : Право, 2008. URL: <https://knigi.link/rimskoe-pravo/spilna-vlasnist-26760.html> (дата звернення: 09.04.2018).

2. Новицький І. Римское право // Библиотека Гумер. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pravo/nov/05.php (дата звернення: 09.04.2018).

3. Новицкий И. Б., Перетерский И. С. Римское право : учебник. URL: <http://lib.lunn.ru/KP/Classiki/novizkiy.pdf> (дата звернення: 09.04.2018).

4. Підпригора О. А., Харитонов Є. О. Римське право : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2009. С. 327–328.

5. Филатова У. Б. Институт права общей собственности в странах романо-германской правовой семьи (Германии, Австрии, Швейцарии, Франции и России: сравнительно-правовое исследование) : дис. ... д-ра юрид. наук. М., 2015. С. 29–34. URL: https://rgup.ru/rimg/files/_Диссертация_Филатовой_Ульяны_Борисовны.pdf. (дата звернення: 09.04.2018).

Одержано 15.04.2018

УДК 347.1

Віталій Гордейчук,

здобувач кафедри цивільного права № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4365-2132>

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ВВЕДЕННЯ В ЦИВІЛЬНИЙ ОБІГ» ТОВАРІВ, ЩО МІСТЯТЬ ОХОРОНЮВАНУ ТОРГОВЕЛЬНУ МАРКУ, ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Сутність правової охорони торговельної марки полягає в тому, щоб надати правоволодільцю юридично забезпечену можливість використовувати торговельну марку за своїм розсудом при дотриманні вимог законодавства. Майнові права правоволодільця торговельної марки детально прописані в ст. 495 Цивільного кодексу України «Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку», а також в ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», яка має назву «Права, що впливають із свідоцтва».

Однак, слід зазначити, що законодавство України не визначає поняття «введення в цивільний оборот» товарів, що містять охоронювану торговельну марку, попри той факт, що це поняття часто вживається як родове поняття, що охоплює багато дій, що становлять об'єкт виключних прав правоволодільця.

Так, це поняття вживається в ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» «Виключне право власника свідоцтва забороняти іншим особам використовувати без його згоди зареєстрований знак не поширюється на... .. використання знака для товару, введенного під цим знаком в цивільний оборот власником свідоцтва чи за його згодою, за умови, що власник свідоцтва не має вагомих підстав забороняти таке використання у зв'язку з подальшим продажем товару, зокрема у разі зміни або погіршення стану товару після введення його в цивільний оборот».

Також це поняття вживається, зокрема, у ст. 432 Цивільного кодексу України. Проте це поняття вживається без розкриття його значення.

Щоб з'ясувати зміст поняття «введення в обіг» товарів, що містять охоронюваний об'єкт інтелектуальної власності, можна звернутися також до аналізу подібних норм законів, що регулюють відносини у сфері охорони промислової власності.

Згідно ч. 2 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» використання винаходу (корисної моделі) визнається, зокрема «... виготовлення, пропонування